

ЗАКОН

за насърчаване на заетостта

Глава първа ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. Този закон урежда обществените отношения при:

1. насърчаването и подпомагането на заетостта;
2. професионалното информирание и консултиране, обучение за придобиване на професионална квалификация на безработни и на заети лица;
3. посредничеството по информирание и наемане на работа на български граждани в други страни и на български и чуждестранни граждани в Република България.

Чл. 2. (1) При осъществяване на правата и задълженията по този закон не се допускат пряка или непряка дискриминация, привилегии или ограничения, основани на народност, произход, пол, сексуална ориентация, раса, цвят на кожата, възраст, политически и религиозни убеждения, членуване в синдикални и други обществени организации и движения, семейно, обществено и материално положение и инвалидност.

(2) Тормозът на работното място е вид дискриминация.

Чл. 3. Политиката по заетостта се осъществява в сътрудничество и след консултации с представителните организации на работодателите и на работниците и служителите и с представителите и на други юридически лица с нестопанска цел.

Глава втора ОРГАНИ ПО ЗАЕТОСТТА

Раздел I Централни органи по заетостта

Чл. 4. Министерският съвет формира държавната политика по заетостта.

Чл. 5. (1) Органите на изпълнителната власт създават условия за насърчаване на заетостта на гражданите, които искат и могат да работят и активно търсят работа, като използват предоставените им от този закон права.

(2) Органите на изпълнителната власт провеждат политиката по насърчаване на заетостта и по обучение за придобиване на професионална квалификация на лицата извън системата на народната просвета и висшето образование.

Чл. 6. (1) Министерството на труда и социалната политика разработва, координира и провежда държавната политика за насърчаване заетостта на безработните и по обучение за придобиване на професионална квалификация на безработни и заети лица и осигурява защита на националния пазар на труда.

(2) Министерството на труда и социалната политика съвместно с другите министерства и социалните партньори разработва ежегодно Национален план за действие по заетостта, който се приема от Министерския съвет.

Чл. 7. (1) За изпълнение на държавната политика по насърчаване на заетостта, защита на пазара на труда, професионално информирание и консултиране,

професионално и мотивационно обучение на безработни и заети лица, както и за извършване на посредническа дейност по информиране и наемане на работа се създава Агенция по заетостта към министъра на труда и социалната политика.

(2) Агенцията по заетостта е изпълнителна агенция - второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на труда и социалната политика, и е юридическо лице със седалище в София.

(3) Агенцията по заетостта се представлява и ръководи от изпълнителен директор.

(4) В своята дейност изпълнителният директор на Агенцията по заетостта се подпомага от съвет, който се състои от представители на представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище.

(5) Дейността, структурата и числеността на персонала на Агенцията по заетостта, броят и териториалният обхват на нейните поделения се определят с устройствен правилник, приет от Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика.

Раздел II

Национален съвет за насърчаване на заетостта

Чл. 8. (1) Създава се Национален съвет за насърчаване на заетостта към министъра на труда и социалната политика като постояннодействащ орган за сътрудничество и консултации при разработване на политиката по заетостта на национално равнище.

(2) Националният съвет за насърчаване на заетостта се състои от равен брой представители, определени от Министерския съвет, представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище.

(3) По решение на Националния съвет за насърчаване на заетостта за участие в заседанията му могат да се канят и други представители на юридически лица с нестопанска цел.

(4) Председател на Националния съвет за насърчаване на заетостта е министърът на труда и социалната политика или упълномощено от него длъжностно лице.

(5) Националният съвет за насърчаване на заетостта приема правилник за устройството и дейността си.

(6) Националният съвет за насърчаване на заетостта:

1. обсъжда и дава становища по разработването и провеждането на политиката по заетостта и на Националния план за действие по заетостта;

2. периодично се информира за данните за състоянието на пазара на труда и за ефективността от прилаганите мерки и програми за насърчаване на заетостта;

3. предлага на Министерството на труда и социалната политика разработването на проекти на нормативни актове, мерки и програми за насърчаване на заетостта;

4. обсъжда и дава становища по проекти на нормативни актове, свързани с пазара на труда;

5. обсъжда проекти и дава становища по споразумения на Министерството на труда и социалната политика с други министерства, държавни институции и неправителствени организации за общи действия по въпросите на заетостта.

(7) Организационно-техническото обслужване на дейността на Националния съвет за насърчаване на заетостта се осигурява от Министерството на труда и социалната политика.

Раздел III

Регионални органи по заетостта

Чл. 9. (1) Държавната политика по заетостта и обучението за придобиване на професионална квалификация по региони се осъществява от областните администрации, органите на местно самоуправление съвместно с териториалните поделения на Агенцията по заетостта, териториалните поделения на министерства, организации и социалните партньори.

(2) По решение на Съвета за регионално развитие към Министерския съвет и с решение на областните съвети за регионално развитие се създават постоянни или временни комисии по заетостта.

(3) Председател на Комисията по заетостта към областния съвет за регионално развитие е областният управител или упълномощен от него представител на областната администрация.

(4) Правилникът за устройството и дейността на Комисията по заетостта се приема от областните съвети за регионално развитие.

(5) В Комисията по заетостта при областния съвет за регионално развитие се включват:

1. представители на областната администрация и на общините на територията на областта;
2. представители на териториалните поделения на Агенцията по заетостта;
3. представители на министерства и други държавни институции;
4. представители на областните структури на представителните организации на работодателите и представителните организации на работниците и служителите;
5. представители на отраслови и браншови организации;
6. представители на юридически лица с нестопанска цел в региона, чиято дейност е свързана с проблемите на заетостта и обучението за придобиване на професионална квалификация;
7. други териториални структури.

Чл. 10. При осъществяване на дейността си Комисията по заетостта към областния съвет за регионално развитие се съобразява с приоритетите на:

1. Националния план за икономическо развитие;
2. Националния план за регионално развитие;
3. Националния план за действие по заетостта;
4. Областния план за развитие;
5. общинските стратегии и планове за развитие.

Чл. 11. (1) Организационно-техническото обслужване на Комисията по заетостта към областния съвет се извършва при условията и по реда на Правилника за организацията и дейността на Съвета за регионално развитие към Министерския съвет и на областните съвети за регионално развитие.

(2) Членовете на комисиите по чл. 9 не получават възнаграждение за участието си в заседанията.

Чл. 12. (1) Към поделенията на Агенцията по заетостта се създава Съвет за сътрудничество, който осъществява пряко наблюдение и контрол върху провежданата политика по заетостта.

(2) Съветът за сътрудничество се състои от 9 членове - по един представител на поделението на Агенцията по заетостта, на териториалната структура на Министерството на образованието и науката и на общината и по трима представители на организациите на работниците и служителите и на работодателите.

(3) По решение на Съвета за сътрудничество за участие в заседанията му могат да се канят и представители на други юридически лица с нестопанска цел.

(4) Съветът за сътрудничество избира председател от своя състав на принципа на ротация за срок една година.

(5) Съветът за сътрудничество приема правилник за устройството и дейността си.

Чл. 13. Областният управител осигурява координация между националните и местните интереси по въпросите на заетостта при разработването и изпълнението на областни планове за регионално развитие и намаляване на безработицата и осъществява взаимодействие с органите на местното самоуправление и местната администрация.

Глава трета **ФИНАНСИРАНЕ НА АКТИВНАТА ПОЛИТИКА ПО ЗАЕТОСТТА**

Чл. 14. (1) Ежегодно със Закона за държавния бюджет на Република България се осигуряват средства за финансиране на мерки и програми по активната политика по заетостта, приети от Министерския съвет.

(2) Финансиране на активната политика по заетостта се осъществява на основание на одобрени заявки от Министерството на труда и социалната политика при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на този закон.

Чл. 15. Агенцията по заетостта е администратор на следните приходи:

1. такси за разрешения за осъществяване на посредническа дейност по наемане на работа;
2. такси за разрешения за извършване на дейност на свободна практика;
3. постъпления от рекламно-информационна и издателска дейност.

Чл. 16. Средствата за активна политика се изразходват за:

1. програми и мерки за професионално и мотивационно обучение на безработни и заети;
2. програми и мерки за запазване и за насърчаване на заетостта;
3. програми и мерки за насърчаване на безработните към самостоятелна заетост;
4. защита на вътрешния пазар на труда и за изпълнение на междууправителствените спогодби по вноса и износа на работна сила;
5. разработването на национални, браншови и регионални програми за заетост и обучение за придобиване на професионална квалификация;
6. реализация на проекти за социална интеграция на рискови групи на пазара на труда;
7. рекламно-информационната и издателската дейност, свързани със заетостта, безработицата и обучение за придобиване на професионална квалификация;
8. изследванията на пазара на труда, както и за набирането, обработката и разпространението на информация за пазара на труда и оценка на ефекта от прилагането на мерките и програмите на активната политика;
9. финансиране дейността на центрове за професионално обучение, създадени по силата на междууправителствени споразумения с акт на Министерския съвет;
10. разходи за транспорт, квартира и стипендии по време на обучението на безработни лица;
11. други разходи за увеличаване на заетостта, ако това е предвидено в акт на Министерския съвет.

Глава четвърта

РЕГИСТРАЦИЯ, ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ЛИЦАТА, КОИТО АКТИВНО ТЪРСЯТ РАБОТА. ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ

Раздел I Общи положения

Чл. 17. (1) Лицата, които активно търсят работа, както и работодателите могат да ползват по този закон:

1. информация за обявени свободни работни места;
2. информация за лицата, които активно търсят работа;
3. информация за програми и мерки за запазване и за насърчаване на заетостта;
4. посредничество за постъпване и наемане на работа;
5. професионално информиране, консултиране и ориентиране;
6. професионално и мотивационно обучение;
7. включване в програми и мерки за заетост;
8. преференции и премии при запазване и/или увеличаване на заетостта;
9. стипендия за обучение за придобиване на професионална квалификация;
10. премии за обучение за придобиване на професионална квалификация и/или стажуване.

(2) Условието и редът за предоставяне на услугите по ал. 1 се определят с правилника за прилагане на този закон.

Раздел II

Регистрация, права и задължения на лицата, които активно търсят работа

Чл. 18. (1) Всеки български гражданин, който активно търси работа, може да се регистрира в териториалното поделение на Агенцията по заетостта.

(2) Като активно търсещи работа лица могат да се регистрират:

1. безработни;
2. заети, които желаят да сменят работата си;
3. учащи се, които желаят да работят през свободното си от учение време;
4. пенсионери.

(3) С правата по тази глава се ползват и чужденците с разрешение за постоянно пребиваване в Република България или с приравнени на техните права чрез предоставеното им право на убежище или признат статут на бежанец, с право на работа в страната съгласно действащите нормативни актове, както и в случаите, предвидени в международен договор, по който Република България е страна.

(4) Регистрацията се извършва по постоянен или настоящ адрес. Условието и редът за регистрация се уреждат с правилника за прилагане на този закон.

(5) При регистрацията лицето декларира статуса си по ал. 2. В 3-дневен срок от промяната в декларираните обстоятелства лицето уведомява поделението на Агенцията по заетостта.

(6) На регистрирания безработен се издава служебна бележка за удостоверяване на регистрацията.

Чл. 19. (1) За всяко регистрирано лице се подготвя план за действие и график за посещения.

(2) Лицата, които активно търсят работа, могат да ползват правата по чл. 17, ал. 1, както следва:

1. безработните - по т. 1, 3, 4, 5, 6, 7 и 9;

2. заетите, които желаят да сменят работата си, и учащите се, които желаят да работят през свободното си от учение време - по т. 1, 4 и 5;

3. пенсионерите - по т. 1 и 4.

Чл. 20. (1) Лицето, което е регистрирано като активно търсещо работа, е длъжно да изпълнява препоръките на трудовия посредник, както и предвидените действия, срокове и график за посещения.

(2) При писмена покана от поделението на Агенцията по заетостта лицето, което активно търси работа, е задължено да се яви на посочените дата и час.

(3) Регистрацията се прекратява, когато търсещите работа лица:

1. не изпълнят препоръките на трудовия посредник или действията, сроковете и графика за посещения, включени в плана за действие;

2. не се явят на посочените дата и час в писмената покана от поделението на Агенцията по заетостта или в срок от 3 работни дни след тази дата;

3. не спазват определения им график за посещение в поделението на Агенцията по заетостта;

4. сменят постоянния си адрес, без да уведомят за това поделението на Агенцията по заетостта;

5. подадат молба по свое желание;

6. починат.

(4) Регистрацията на безработните лица се прекратява и в случаите, когато:

1. започнат работа и са осигурени или подлежат на осигуряване по реда на чл. 4 от Кодекса за задължително обществено осигуряване;

2. придобият право на пенсия за осигурителен стаж и възраст или професионална пенсия за ранно пенсиониране;

3. не изпълнят изискванията на чл. 18, ал. 5.

(5) Лицето има право на следваща регистрация след изтичането на 12 месеца.

(6) При представяне на доказателства за наличието на уважителни причини, прекратената на основание ал. 3, т. 1, 2 и 3 или ал. 4, т. 3 регистрация се възстановява.

Чл. 21. (1) Регистрацията се прекратява и възстановява с решение на ръководителя на поделението на Агенцията по заетостта.

(2) Решенията по ал. 1 се обжалват в съда по реда на Закона за административното производство.

(3) Агенцията по заетостта предоставя информация на Националния осигурителен институт за издадените решения по ал. 1.

Раздел III

Права и задължения на работодателите

Чл. 22. (1) Право да ползват посредническите услуги на Агенцията по заетостта имат всички работодатели, регистрирани по действащото законодателство.

(2) Работодателите могат да ползват услугите по чл. 17, ал. 1, т. 2, 3, 4, 6, 7, 8 и 10 при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на този закон.

(3) Работодателите могат да обявяват в поделенията на Агенцията по заетостта:

1. свободните работни места;

2. потребностите от обучение за професионална квалификация на наетите лица и собствените възможности за неговото организиране.

(4) Работодателите информират поделенията на Агенцията по заетостта за:

1. заетите и закритите работни места, които са били обявени като свободни, в срок 3 работни дни;

2. безработните лица, отказали да приемат предлаганата подходяща работа, в срок 3 работни дни;

3. отказа си да наемат търсещи работа лица, насочени от подразделенията на Агенцията по заетостта, в срок 3 работни дни.

(5) Работодателите подават заявки за обучение за придобиване на професионална квалификация на наетия персонал, както и за потребностите от работна сила по видове специалности при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на този закон.

(6) Работодателите могат сами да правят подбор на препоръчаните им от поделението на Агенцията по заетостта търсещи работа лица или да изискат от Агенцията по заетостта да направи подбора по предварително подадена заявка.

(7) Работодатели от други държави могат да ползват посредническите услуги на Агенцията по заетостта по ред, определен от Министерския съвет.

Чл. 23. При обявяване на работните места работодателите нямат право да определят условия по признак пол, възраст, народност, етническа принадлежност и здравословно състояние. Изключения се допускат само по отношение на пол, възраст и инвалидност, когато вследствие на естеството на работата полът, съответно възрастта или здравословното състояние, представлява съществен елемент от нея.

Глава пета

ПРОЦЕДУРА ПО ИНФОРМИРАНЕ ПРИ МАСОВИ УВОЛНЕНИЯ

Чл. 24. (1) Работодателят уведомява поделението на Агенцията по заетостта относно предвижданите масови уволнения в писмена форма не по-късно от 30 дни преди датата на уволнението.

(2) Копие от писмото се изпраща на:

1. общинската администрация;
2. представителите на работниците и служителите в предприятието;
3. териториалното поделение на Националния осигурителен институт.

(3) Уведомлението по ал. 1 трябва да съдържа цялата необходима информация относно предвижданите масови уволнения, в това число: причините за планираното уволнение; броя и категорията на работниците и на служителите, които ще бъдат уволнени; периода, през който трябва да се извършат уволненията; предвидените критерии за подбора на работниците и на служителите, които ще бъдат уволнени, както и относно проведените предварителни консултации с представителите на работниците и служителите.

Чл. 25. (1) След получаване на уведомлението по чл. 24 се сформират екипи, състоящи се от представител на работодателя, представители на организациите на работниците и служителите в предприятието, представител на поделението на Агенцията по заетостта и представител на общинската администрация.

(2) Екипите по ал. 1 изготвят проекти за необходимите мерки, насочени към:

1. посредничество за заетост;
2. обучение за придобиване на професионална квалификация;
3. започване на самостоятелна стопанска дейност;
4. алтернативни програми за заетост.

(3) Проектите по ал. 2 се представят за одобряване от регионалната комисия по заетостта, като въз основа на тях се кандидатства за финансиране при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на този закон.

Глава шеста НАСЪРЧАВАНЕ НА ЗАЕТОСТТА

Раздел I Посреднически услуги

Чл. 26. Посредническите услуги по заетостта включват:

1. информиране и консултиране на търсещите работа лица и на работодателите;
2. психологическо подпомагане на търсещите работа лица;
3. насочване към подходящи програми и мерки за заетост;
4. насочване към професионално и/или мотивационно обучение;
5. насочване и подпомагане за започване на работа, включително в друго населено място в страната или в други държави;
6. услуги за започване на самостоятелна стопанска дейност.

Чл. 27. (1) Посредническите услуги по заетостта се организират и предоставят на търсещите работа и на работодателите.

(2) Посредническите услуги по заетостта се организират и предоставят от Агенцията по заетостта и от физически и юридически лица, регистрирани по българското законодателство и получили разрешение за осъществяване на посредническа дейност.

(3) Агенцията по заетостта предоставя посреднически услуги:

1. безплатно - по наемането на българските граждани и лицата по чл. 18, ал. 3;
2. безплатно - по наемането на българските граждани в чужбина, както и на чужденци в страната в изпълнение на международен договор, по който Република България е страна;
3. по договор с чуждестранни работодатели и лицензирани посреднически агенции, които заплащат разходите по извършеното посредничество, и със сродни чуждестранни институции за наемане на български граждани в други държави.

(4) Министерският съвет може да определя други случаи, когато услугите се извършват срещу заплащане.

Чл. 28. (1) Посредническа дейност по наемане на работа на български граждани в Република България и в други държави може да се извършва и от физически и юридически лица с повече от 50 на сто българско участие.

(2) Посредническа дейност по наемане на работа по ал. 1 включва предоставяне на посреднически услуги по чл. 26, т. 1, 3, 4 и 5 в съвкупност или поотделно.

(3) Посредническа дейност по ал. 1 се осъществява въз основа на разрешение, издадено от министъра на труда и социалната политика или от упълномощено от него длъжностно лице.

(4) При получаване на разрешението за осъществяване на посредническа дейност юридическите и физическите лица внасят такса в размер, определен от Министерския съвет. Посредническите услуги по наемане на работа, оказвани от физически и юридически лица, могат да се извършват и срещу заплащане.

(5) Условията и редът за извършване на посредническа дейност по наемане на работа, издаването, отказването, прекратяването и отнемането на разрешението за

посредническа дейност, правата и задълженията на посредниците се определят с наредба на Министерския съвет.

(6) Посредникът може да прекрати дейността си след уведомяване на Министерството на труда и социалната политика.

Чл. 29. (1) Физически и юридически лица, извършващи посредническа дейност без разрешение, могат да кандидатстват за разрешение след 2 години от влизането в сила на наказателно постановление за нарушение от този вид.

(2) Физически и юридически лица, на които е отнето разрешението за извършване на посредническа дейност, могат да кандидатстват за разрешение след 2 години от датата на обнародването на акта за отнемане в “Държавен вестник”.

Раздел II

Планиране на програми и мерки за насърчаване на заетостта

Чл. 30. (1) Програми и мерки за насърчаване на заетостта по този закон се реализират след одобряването им от Националния съвет за насърчаване на заетостта и от регионалните комисии за заетост и след финансовото им осигуряване с бюджета за съответната година.

(2) За реализация на програмите и мерките за заетост Министерството на труда и социалната политика ежегодно представя разчети за финансовото им осигуряване със Закона на държавния бюджет на Република България на Министерството на финансите.

(3) Агенцията по заетостта ежегодно в съответствие с процедурите за разработване на проекта на бюджет за съответната година представя на Министерството на труда и социалната политика предложение с програмите и мерките за заетост, които да се реализират през плановата година.

(4) Министърът на труда и социалната политика ежегодно утвърждава плана на Агенцията по заетостта и го осигурява финансово.

(5) Условието и редът за ползване на преференциите за реализация на програми и мерки, както и техният размер се определят с правилника за прилагане на този закон.

(6) Ползването на преференции по този закон се уреждат с писмен договор между подразделенията на Агенцията по заетостта и работодателите в съответствие с определените годишни квоти и финансови ресурси съгласно ал. 4 и 5.

(7) За реализация на програми и мерки за заетост от физически и юридически лица, получили разрешение за извършване на посредническа дейност по наемане на работа, ежегодно се сключват договори с Министерството на труда и социалната политика.

(8) Членовете на комисиите по заетостта и на съветите за сътрудничество към подразделенията на Агенцията по заетостта контролират и наблюдават процесите при реализацията на програмите и мерките.

Чл. 31. (1) Министерският съвет, Министерството на труда и социалната политика и Агенцията по заетостта, отделни министерства и други държавни институции или областни администрации и социалните партньори могат да разработват и предлагат за финансиране и реализиране програми за увеличаване на заетостта, свързани с приоритетите на Националния план за икономическо развитие, Националния план за регионално развитие и Националния план за действие по заетостта.

(2) Отговорни институции за разработването и реализирането на програмите за заетост са:

1. за националните програми - Министерството на труда и социалната политика и Агенцията по заетостта;

2. за браншовите програми - съответните отраслови министерства (структури) съвместно с отраслови синдикални организации, браншови камари, Министерството на труда и социалната политика и Агенцията по заетостта;

3. за регионалните програми - комисиите по заетостта към областните съвети.

(3) Програмите по ал. 1, финансирани от Министерството на труда и социалната политика, се утвърждават от министъра на труда и социалната политика при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на този закон.

Чл. 32. (1) Комисиите по заетостта към областните съвети за регионално развитие организират реализирането на краткосрочни или средносрочни програми за развитие на заетостта.

(2) Комисиите по заетостта предлагат на Министерството на труда и социалната политика Регионалната програма за заетост, включваща реализация на мерки и микропроекти за заетост.

Чл. 33. (1) Регионалните програми за заетост конкретизират целите, приоритетите и инструментите за провеждане на държавната политика по заетостта. Те съдържат мерки и проекти, съобразени с приоритетите на Националния план за икономическо развитие, Националния план за регионално развитие и Националния план за действие по заетостта.

(2) Регионалните програми за заетост включват всички проекти за увеличаване на заетостта по държавни приоритети, действащи на територията на областта, както и общински проекти и проекти на други юридически лица, одобрени от Комисията по заетостта.

(3) Регионалните програми за заетост се разработват ежегодно и се предлагат за съгласуване при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на този закон.

Раздел III

Програми и мерки за заетост на младежи

Чл. 34. (1) Агенцията по заетостта съвместно с общинските администрации, с държавни, общински и частни предприятия и организации изпълняват програми за професионално ориентиране, обучение за придобиване на професионална квалификация и устройване на работа на безработни до 29-годишна възраст без трудов стаж.

(2) За всяко наето по ал. 1 безработно лице, насочено от поделението на Агенцията по заетостта въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 се превеждат на работодателя сумите за трудово възнаграждение и дължимите вноски за сметка на работодателя за фондовете на държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса за срока на трудовия договор, но за не повече от 12 месеца, както и разходите за обучение за придобиване на професионална квалификация.

(3) Договорът по ал. 2 може да бъде сключван със срок за изпитване по реда на Кодекса на труда.

Чл. 35. (1) Агенцията по заетостта съвместно със специализирани и други институции и организации изпълнява програми за обучение за придобиване на професионална квалификация и устройване на работа на младежи без трудов стаж до 29-годишна възраст с намалена работоспособност и на младежи от социални заведения, завършили образованието си.

(2) За всяко наето безработно лице, насочено от поделението на Агенцията по заетостта въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 се превеждат на работодателя сумите за трудово възнаграждение и дължимите вноски за сметка на работодателя за фондовете на държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса за срока

на трудовия договор, но за не повече от 18 месеца, както и разходите за обучение за придобиване на професионална квалификация.

(3) Договорът по ал. 2 може да бъде сключван със срок за изпитване по реда на Кодекса на труда.

Чл. 36. (1) На работодател, който наема на работа за срок не по-малък от 12 месеца при пълно работно време безработни до 29-годишна възраст, насочени от поделението на Агенцията по заетостта, въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 се превеждат сумите за трудово възнаграждение и дължимите вноски за сметка на работодателя за фондовете на държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса за всяко лице за времето, през което е било на работа, но за не повече от 12 месеца.

(2) На работодател, който наема на работа за срок не по-малък от 24 месеца безработни лица с намалена работоспособност и младежи от социални заведения, завършили образованието си, насочени от поделението на Агенцията по заетостта, въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 се превеждат сумите за трудово възнаграждение и дължимите вноски за сметка на работодателя за фондовете на държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса за всяко лице за времето, през което е било на работа, но за не повече от 24 месеца.

(3) Договорите по ал. 1 и 2 могат да бъдат сключвани със срок за изпитване по реда на Кодекса на труда.

Чл. 37. На работодател, който наема на работа по трудов договор със срок за изпитване по реда на Кодекса на труда безработни с редовно поддържана регистрация повече от 12 месеца, насочени от поделението на Агенцията по заетостта, въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 се превеждат сумите за трудово възнаграждение и дължимите върху тях вноски за сметка на работодателя за фондовете на държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса за всяко наето лице за срока на изпитване.

Чл. 38. (1) Агенцията по заетостта съвместно с общинските администрации, Министерството на образованието и науката, представителни организации на работодателите и на работниците и служителите и други юридически лица с нестопанска цел разработват програми за ограмотяване, квалификация и заетост.

(2) Програмите по ал. 1 се утвърждават от Министерството на труда и социалната политика.

(3) Програмите по ал. 1 се осъществяват в три модула:

1. “Ограмотяване” – чрез курсове за ограмотяване с продължителност до 5 месеца, като всеки участник в курса има право на парична помощ в размер 40 на сто от минималната месечна работна заплата, установена за страната за времето на участието;

2. “Професионална квалификация” – чрез обучение за придобиване на професионална квалификация;

3. “Трудова заетост” – чрез включване във форми на субсидирана заетост по този закон или по други проекти.

(4) Условието и редът за реализация на програмите се определят с правилника за прилагане на този закон.

Чл. 39. (1) Агенцията по заетостта съвместно със службите за социално подпомагане, общинските администрации, представителни организации на работодателите и на работниците и служителите и други юридически лица с нестопанска цел реализира програма “От социални грижи към заетост”.

(2) Право на участие в програмата по ал. 1 имат:

1. продължително безработни лица без право на обезщетение за безработица, които получават социални помощи;

2. безработни лица до 29-годишна възраст включително без право на обезщетение за безработица, които са в риск да преминат на социално подпомагане;

3. самотни майки (осиновителки), които получават социални помощи;

4. продължително безработни лица без право на обезщетение за безработица, които са в риск да преминат на социално подпомагане.

(3) Лицата по ал. 2 имат право на предоставяне на услуги за:

1. професионално информироване и консултиране;

2. мотивационно обучение;

3. обучение за придобиване на професионална квалификация;

4. разработване на план за търсене на работа;

5. осигуряване на трудова заетост.

(4) Условието и редът за реализация на програмите се определят с правилника за прилагане на този закон.

Чл. 40. (1) Агенцията по заетостта съвместно с дружества, създадени с цел осигуряване на заетост на безработни лица в общини с високо равнище на безработица, разработват и реализират програми за заетост за оздравяване, реструктуриране и подготовка на обекти за приватизация и за осъществяване на общоползненни дейности.

(2) Дружествата за заетост и структурно развитие се регистрират по действащото законодателство в съответствие с целите на програмите по ал. 1.

(3) За всяко наето по трудов договор безработно лице, насочено от поделението на Агенцията по заетостта, въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 се превеждат на дружество по ал. 1 сумите за трудово възнаграждение за действително отработеното време, допълнителните възнаграждения по минимални размери, установени в Кодекса на труда и в нормативните актове по неговото прилагане, и дължимите върху тях вноски за сметка на работодателя за фондовете на държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса за срока на трудовия договор, но за не повече от 24 месеца, както и разходите за обучение за придобиване на професионална квалификация на наетите в дружеството безработни лица.

(4) Дейностите, които осъществяват дружествата по ал. 1, са включени в каталог от задачи, който се утвърждава от министъра на труда и социалната политика.

Чл. 41. На работодател, който приема за обучение за придобиване на професионална квалификация и/или стажуване безработни младежи до 29-годишна възраст, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта, въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 се предоставят средства за всяко прието лице за срока на обучението или стажуването.

Раздел IV

Програми и мерки за преход от пасивни към активни мерки

Чл. 42. (1) На безработни, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта и наети на работа за срок не по-малък от 6 месеца извън границите на населеното място по постоянното им местоживееене, се изплащат еднократно суми, определени по договор между безработното лице и поделението на Агенцията по заетостта.

(2) На безработни, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта към определен работодател за наемане на работа извън границите на населеното място, могат да бъдат изплащани месечно суми, определени по договор между безработното лице и поделението на Агенцията по заетостта.

Чл. 43. (1) На работодател, който наема по трудово правоотношение на непълно работно време (4 часа) безработни лица, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта, въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 се предоставят суми в размер на минималната работна заплата, установена за страната, и дължимите върху нея вноски за сметка на работодателя за фондовете на държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса за всяко лице за времето, през което е било на работа.

(2) Лицата по ал. 1 са регистрирани безработни, които са получавали парично обезщетение за безработица не повече от 5 месеца.

(3) Работодателят може да наема на трудов договор за срок не по-малък от 8 месеца двама души, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта, на едно работно място, при условие че се увеличава средносписъчната численост на персонала.

(4) На работодатели, които продължат трудовите правоотношения с лицата по ал. 1 след изтичането на 8-месечния срок за не по-малко от 6 месеца, се възстановяват 6-месечните вноски за сметка на работодателя за фондовете на държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса.

(5) Работодателят има право да проведе обучение за придобиване на професионална квалификация в рамките на непълното работно време, като посочи обучаваща организация или сам извърши обучението в рамките до максимално определения размер на средствата за обучение на едно лице.

Раздел V

Програми и мерки за обучение през целия живот

Чл. 44. Работодател, който осигурява поддържане и повишаване на квалификацията на наетите работници и служители, може да кандидатства за предоставяне на суми въз основа на договора по чл. 30, ал. 6, но не повече от половината от максимално определения размер на средствата за обучение на едно лице.

Чл. 45. (1) Работодател може да наема безработни лица, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта, за обучение и работа на работното място за времето, през което заетото лице е на обучение.

(2) На работодател, който наема на работа безработни лица, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта за обучение и работа на работното място по ал. 1, въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 се предоставят сумите за трудово възнаграждение и дължимите вноски за сметка на работодателя за фондовете на държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса за всяко лице за времето, през което е било на работа, но за не повече от 6 месеца.

Чл. 46. На работодател, който разкрива специални работни места за придобиване на квалификация чрез стажуване и/или чиракуване, включително на младежи, отпаднали от системата на средното образование, въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 се предоставят суми за всяко прието лице за срока на стажа и/или чиракуването.

Раздел VI

Насърчаване на предприемачеството

Чл. 47. (1) На лице или лица, които са безработни с право на парично обезщетение или парична помощ за безработица и желаят самостоятелно или заедно да започнат стопанска дейност за производство на стоки и/или услуги, се предоставят за сметка на фонд "Безработица" еднократни парични суми след одобряване на бизнеспроект от

поделението на Агенцията по заетостта и молба от лицето до поделението на Агенцията по заетостта, с която заявява, че желае да получи еднократна парична сума вместо парично обезщетение или помощи за безработица при условията и по реда на Кодекса за задължително обществено осигуряване.

(2) Право на еднократна парична сума по ал. 1 имат лицата, които отговарят на изискванията за отпускане на парично обезщетение или помощи за безработица при условията и по реда на Кодекса за задължително обществено осигуряване.

(3) Еднократна парична сума по ал. 1 се изплаща от поделението на Агенцията по заетостта по постоянния адрес на лицето/лицата.

(4) На лицата, които са получили еднократна парична сума по ал. 1 и които осигуряват заетост по одобрения проект на друг безработен член от семейството без право на парично обезщетение за безработица или парична помощ, въз основа на плана по чл. 30, ал. 4 и 5 се предоставят допълнително средства.

Чл. 48. На лицата, които са получили еднократна парична сума по чл. 47, ал. 1, въз основа на плана по чл. 30, ал. 4 и 5 може да се предоставят допълнително средства под формата на кредит за квалификация по предмета на стопанската дейност и/или нейното управление по одобрения проект по чл. 47, ал. 1.

Чл. 49. На лицата по чл. 47 въз основа на плана по чл. 30, ал. 4 и при условията и по реда на чл. 30, ал. 5 могат да се възстановят разходите за ползвани външни консултантски услуги.

Раздел VII

Програми и мерки за откриване на нови работни места

Чл. 50. На работодатели – микропредприятия, регистрирани по действащото законодателство, се възстановяват 12 месечни вноски за фондовете на държавното обществено осигуряване за първите 5 наети безработни лица, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта, по трудов договор на пълно работно време, при условие че запазят техните работни места за срок 24 месеца.

Чл. 51. На работодател, който наема на непълно работно време за не по-малко от 3 месеца безработни, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта, въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 се предоставят сумите за трудово възнаграждение и дължимите вноски за сметка на работодателя за фондовете на държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса за всяко лице за времето, през което е било на работа, но за не повече от 9 месеца.

Раздел VIII

Програми и мерки, осигуряващи равни възможности чрез социално-икономическа интеграция на рискови групи на пазара на труда

Чл. 52. (1) На работодател с 50 и по-малко работници и служители, който наема на работа за срок не по-малък от 12 месеца безработни лица с трайно намалена работоспособност, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта, въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 се предоставят сумите за трудово възнаграждение и дължимите вноски за сметка на работодателя за фондовете на държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса за всяко лице за времето, през което е било на работа, но за не повече от 12 месеца.

(2) На работодател с 50 и повече работници и служители, който наема на работа над определения норматив по чл. 315 от Кодекса на труда за срок не по-малък от 12

месеца безработни лица с трайно намалена работоспособност, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта, въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 се предоставят сумите за трудово възнаграждение и дължимите вноски за сметка на работодателя за фондовете на държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса за всяко лице за времето, през което е било на работа, но за не повече от 12 месеца.

(3) На работодател, който наема за временна, сезонна или почасова работа безработни с трайно намалена работоспособност, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта, въз основа на договора по чл. 30 ал. 6 се предоставят сумите за трудово възнаграждение и дължимите вноски за сметка на работодателя за фондовете на държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса за всяко лице за времето, през което е било на работа, но за не повече от 6 месеца.

(4) Договорите по ал. 1 и 2 могат да бъдат сключвани със срок за изпитване по реда на Кодекса на труда.

Чл. 53. На работодател, който наема на работа по трудов договор за срок 12 месеца регистрирани безработни жени - самотни майки (осиновителки) и/или майки с деца до 3-годишна възраст, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта, въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 се предоставят сумите за трудово възнаграждение и дължимите вноски за сметка на работодателя за фондовете на държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса за всяко наето лице за срока на договора.

Чл. 54. (1) Агенцията по заетостта съвместно с комисиите по заетостта към областните съвети, общинските администрации, държавни, общински и частни предприятия и юридически лица с нестопанска цел реализира програми за заетост в общополезни дейности на безработни лица.

(2) Програмите по ал. 1 се реализират с предимство в райони с равнище на безработица над средното за страната.

(3) В програмите по ал. 1 се включват с приоритет безработни младежи до 29-годишна възраст, продължително безработни лица с основно и по-ниско образование.

(4) За всяко наето по трудов договор безработно лице, насочено от поделенията на Агенцията по заетостта, въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 се предоставят сумите за трудово възнаграждение за действително отработеното време, допълнителните възнаграждения по минимални размери, установени в Кодекса на труда и в нормативните актове по неговото прилагане, и дължимите върху тях вноски за сметка на работодателя за фондовете на държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса за срока на трудовия договор, но за не повече от 5 месеца.

Чл. 55. (1) На работодател, който наема на работа на пълно работно време безработни, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта за срок не по-малък от 12 месеца, изтърпели ефективно наказание "лишаване от свобода," до 12 месеца от освобождаването им от местата за лишаване от свобода въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 се предоставят сумите за трудово възнаграждение и дължимите върху тях вноски за сметка на работодателя за фондовете на държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса за всяко лице за времето, през което е било на работа, но за не повече от 6 месеца.

(2) Работодателят има право при необходимост да проведе обучение за придобиване на професионална квалификация, като посочи обучаваща организация или сам извърши обучението в рамките до максимално определения размер на средствата за обучение на едно лице

(3) Договорът по ал. 1 може да бъде сключван със срок за изпитване по реда на Кодекса на труда.

Раздел IX

Защита и запазване на заетостта

Чл. 56. (1) На работодател, ползващ права по чл. 34, 35, 50, 52, 53 и 55, се предоставят сумите, предвидени в тях, само за лицата, наети над базисната численост на персонала за времето, през което ползват преференцията по насърчителните мерки.

(2) На работодател, който запазва заетостта на лицата в продължение на 9 месеца след периода на наемане по чл. 34, 35, 50, 52, 53 и 55, могат да се изплатят допълнителни суми, определени с договора по чл. 30, ал. 6.

(3) Работодател, който не е запазил работните места по чл. 34, 35, 36 и чл. 52, ал. 1 и 2 след изтичане на договора съгласно преференцията, губи правото на ползване на същата преференция през следващите 12 месеца.

Чл. 57. (1) Работодател, който в случаите, когато се намалява обемът на работата или спира работата за повече от 15 работни дни, запазва заетостта на лица, може да кандидатства за предоставяне на суми въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 и дължимите вноски за сметка на работодателя за фондовете на държавното обществено осигуряване и Националната здравноосигурителна каса за всяко лице за времето, през което е било на работа, но за не повече от 2 месеца.

(2) На работодател, който запазва заетостта на лицата по ал. 1 и ги включва в обучение за придобиване на професионална квалификация, въз основа на договора по чл. 30, ал. 6 се изплащат разходите за обучение за всяко лице за времето, през което е било обучавано.

(3) Финансирането на пълния размер на разходите за обучение по ал. 2 се осигурява, ако работодателят запазва заетостта на лицата по ал. 1 за не по-малко от 12 месеца.

Глава седма

ОБУЧЕНИЕ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

Раздел I

Обучение за придобиване на професионална квалификация на възрастни

Чл. 58. Министерството на труда и социалната политика съвместно с Министерството на образованието и науката:

1. разработва и координира политиката и стратегиите по обучение за придобиване на професионална квалификация на възрастни – безработни и заети лица на национално равнище;

2. организира и ръководи Националната система за обучение за придобиване на професионална квалификация на безработни и заети лица;

3. проучва, анализира и прогнозира състоянието, развитието и потребностите от обучение за придобиване на професионална квалификация на възрастни.

Чл. 59. (1) Към министъра на труда и социалната политика се създава Национален консултативен съвет по професионална квалификация на работната сила, който включва представители на министерства, агенции, комисии, представителни организации на

работодателите и на работниците и служителите на национално равнище и други юридически лица с нестопанска цел.

(2) Председател на Националния консултативен съвет по професионална квалификация на работната сила е заместник-министър на труда и социалната политика, а заместник-председател е заместник-министър на образованието и науката.

(3) Националният консултативен съвет по професионална квалификация на работната сила:

1. съгласува разработването на национална политика и стратегии за обучение за придобиване на професионална квалификация на безработни и заети лица;

2. координира и контролира взаимодействието между представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище във връзка с ученето през целия живот;

3. съгласува потребностите от обучение за придобиване на професионална квалификация.

Чл. 60. Институциите, свързани с обучението за придобиване на професионална квалификация на възрастни, са:

1. Министерството на труда и социалната политика;

2. Министерството на образованието и науката;

3. Агенцията по заетостта;

4. Националната агенция за професионално образование и обучение;

5. центровете за професионално обучение;

6. други.

Чл. 61. За съхраняване и развитие на заетостта се разработват и изпълняват национални, регионални и специализирани програми за обучение за придобиване на професионална квалификация на възрастни - безработни и заети лица.

Чл. 62. (1) Обучение за придобиване на професионална квалификация на възрастни - безработни и заети лица, се извършва в съответствие с утвърдения годишен план по чл. 30, ал. 4.

(2) Обучение за придобиване на професионална квалификация и мотивационно обучение на възрастни се осъществява от центровете за професионално обучение, лицензирани в съответствие с действащата нормативна уредба, при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на този закон.

Раздел II

Обучение за придобиване на професионална квалификация, организирано от Агенцията по заетостта

Чл. 63. (1) Агенцията по заетостта организира обучение за придобиване на професионална квалификация в съответствие с потребностите на пазара на труда, изискванията на работодателите и утвърдения план по чл. 30, ал. 4, както следва за:

1. безработни;

2. лицата по чл. 48;

3. работници и служители в малки и средни предприятия, които през последните 12 месеца са били на трудов договор при последния работодател;

4. работници и служители, за които се изменят изискванията към професионалната им квалификация поради конкретни промени в производството;

5. лицата по чл. 57, ал. 2.

(2) Агенцията по заетостта организира и мотивационно обучение на безработните за активно търсене на работа и адаптиране в пазарните условия.

Чл. 64. Агенцията по заетостта организира обучение за:

1. начална професионална квалификация за лица, които нямат такава квалификация;
2. допълнителна квалификация;
3. преквалификация.

Чл. 65. (1) Включването на работниците и служителите и на безработните в обучение за начална професионална квалификация или за преквалификация, организирано от Агенцията по заетостта, задължително се предхожда от професионално ориентиране, информирание и консултиране.

(2) Условието и редът за организиране на професионално ориентиране, информирание и консултиране се определят правилника за прилагане на този закон.

Чл. 66. (1) Обучението за придобиване на професионална квалификация на лицата по реда на чл. 63, ал. 1, т. 1, 2 и 5 и мотивационното обучение по реда на чл. 63, ал. 2, организирани от Агенцията по заетостта, се финансират при условия и по ред, определени с наредба на Министерския съвет.

(2) Обучението за придобиване на професионална квалификация на работниците и служителите по реда на чл. 63, ал. 1, т. 3 и 4, организирано съвместно от Агенцията по заетостта и работодателите, се финансира при условия и по ред, определени с наредба на Министерския съвет.

(3) На безработните по чл. 63, ал. 1, т. 1, участващи в обучение за придобиване на професионална квалификация, се изплаща стипендия при условия и по ред, определени с наредба на Министерския съвет.

Глава осма

РАБОТА НА БЪЛГАРСКИ ГРАЖДАНИ В ДРУГИ ДЪРЖАВИ И НА ЧУЖДЕСТРАННИ ГРАЖДАНИ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Чл. 67. По силата на този закон българските граждани могат да работят в друга държава съобразно националното ѝ законодателство и/или при условията и по реда, регламентирани с международен договор за обмен на работна сила, по който Република България е страна, като:

1. сключат договор с работодател от съответната държава чрез посредник по смисъла на чл. 27, ал. 3 и чл. 28, ал. 1;
2. бъдат изпратени на работа от български работодател.

Чл. 68. Агенцията по заетостта осъществява сътрудничество с публичните служби на други държави, които отговарят за наблюдението на условията за наемане на работа, като обменят информацията относно:

1. националното трудово законодателство и законодателството за наемане на работа на чужденци;
2. наетите български граждани на територията на съответната държава и наетите граждани на съответната държава на територията на Република България;
3. установените нарушения на условията и реда за наемане на работа;
4. установените случаи на незаконно извършване на трудова дейност на българи на територията на съответната държава и на граждани на съответната държава на територията на Република България.

Чл. 69. (1) Българските работодатели и посредници по чл. 67 не могат да уговорят за българските граждани условия на труд и възнаграждения под минималните за приемащата държава съобразно националното ѝ законодателство.

(2) Взаимоотношенията между българските граждани и физическите и юридическите лица – посредници по чл. 28, ал. 1, чрез които се осигурява работа в друга държава, се уреждат с договор за посредничество.

Чл. 70. (1) Чужденец може да работи по трудово правоотношение или като командирован в рамките на предоставяне на услуги на територията на Република България след получаване на разрешение за работа в съответствие с изискванията, определени с акт на Министерския съвет, или в международен договор, по който Република България е страна.

(2) Разрешението по ал. 1 се издава от Агенцията по заетостта по искане на местен работодател.

(3) Не се изисква разрешение за работа на чужденци с постоянно пребиваване в Република България или с приравнени на техните права чрез предоставеното им право на убежище или признат статут на бежанец, както и в случаите, предвидени в международен договор, по който Република България е страна.

(4) Условието и редът за допускане на командировани чужденци в Република България в рамките на предоставяне на услуги се уреждат с наредба на Министерския съвет.

Чл. 71. Разрешение за работа на чужденци се издава за заемането на длъжности, за които по закон не се изисква българско гражданство:

1. съобразно състоянието, развитието и обществените интереси на националния пазар на труда;

2. при условие че общият брой на работещите за местния работодател чужденци не надвишава 10 на сто от средносписъчната численост на наетите по трудово правоотношение български граждани и чужденци с предоставено право на убежище или с признат статут на бежанец в предходните 12 месеца;

3. когато предлаганите условия на труд и заплащане не са по-неблагоприятни от условията за българските граждани за съответната категория труд;

4. когато трудовото възнаграждение осигурява необходимите средства за издръжка в страната съобразно размера, установен с акт на Министерския съвет.

Чл. 72. (1) Разрешението за работа се издава за срок до 1 година.

(2) Срокът по ал. 1 може да бъде продължаван, ако не са отпаднали условията за първоначално издаване.

(3) За издаване и продължаване на разрешение за работа местният работодател внася такса в размер 600 лв.

(4) За сезонна работа до 6 месеца за една календарна година и за работа като преподавател в средно или висше училище таксата е 300 лв.

(5) За преиздаване на разрешение за работа поради загубване или унищожаване на документите се заплаща такса в размер 200 лв.

Чл. 73. Трудовите и осигурителните отношения на чужденци, наемани на територията на Република България от местни работодатели, се уреждат по условията на българското трудово и осигурително законодателство.

Чл. 74. (1) Условието и редът за издаване, отказ и отнемане на разрешения за работа, както и за освобождаване от разрешения за работа на чужденци; видовете разрешения за работа; допустимата обща продължителност на заетостта, както и изключенията по чл. 70, ал. 1 и чл. 71, т. 1 и 2 се определят с наредба на Министерския съвет.

(2) Министърът на труда и социалната политика дава указания по прилагането на международни договори в областта на заетостта, по които Република България е страна, ако в тях не е предвидено друго.

Глава девета КОНТРОЛ И АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНА ОТГОВОРНОСТ

Раздел I Контрол

Чл. 75. (1) Министерството на труда и социалната политика организира упражняването на цялостен контрол по спазването на този закон, както и на други нормативни актове в областта на заетостта и безработицата, в които това е предвидено изрично.

(2) Специализираната контролна дейност се осъществява от Изпълнителната агенция “Главна инспекция по труда” към министъра на труда и социалната политика.

Чл. 76. (1) Контролните органи имат право:

1. да посещават по всяко време местата, където се извършва работа или се упражнява професия;
2. да изискват от проверяваните лица обяснения и представяне на всички необходими документи, справки и сведения;
3. да получават пряко от работниците, служителите и безработните лица необходимата им информация.

(2) Работодателите, длъжностните лица, работниците, служителите и безработните лица са длъжни да оказват съдействие на контролните органи при изпълнение на функциите им.

(3) Контролните органи са длъжни:

1. да проверяват своевременно получените сигнали за нарушения;
2. да не разгласяват сведенията, съставляващи държавна, служебна или търговска тайна, които са им станали известни във връзка с упражняването на контрола;
3. да не използват получената информация за свое или на други лица облагодетелстване;
4. да пазят в тайна източника, от който са получили сигнал за нарушение.

Чл. 77. Работодателите, работниците и служителите и/или техните организации, както и търсещите работа лица могат да сигнализират Изпълнителната агенция “Главна инспекция по труда” за извършени нарушения на този закон, както и на ратифицираните от Република България международни договори в областта на заетостта.

Чл. 78. (1) Изпълнителната агенция “Главна инспекция по труда” може да прилага следните принудителни административни мерки:

1. да дава задължителни предписания на работодателите и длъжностните лица за преустановяване на нарушенията по този закон;
2. да спира изпълнението на решение или нареждане на работодатели и длъжностни лица в нарушение по този закон.

(2) Принудителните административни мерки по ал. 1 могат да се обжалват по реда на Закона за административното производство.

Раздел II Административнонаказателна отговорност

Чл. 79. (1) На физически и юридически лица, които не изпълнят задължително предписание по чл. 78, ал. 1, т. 1 на контролните органи, се налага глоба или имуществена санкция в размер до 1000 лв., а при повторно нарушение - до 2000 лв.

(2) На работодател, длъжностно лице, безработно лице или физическо лице, което противозаконно пречи на контролните органи да изпълнят служебните си задължения, се налага глоба или имуществена санкция до 1000 лв., ако не подлежи на по-тежко наказание.

Чл. 80. На работодател, отказал без уважителни причини да наеме на работа насочен от поделението на Агенцията по заетостта безработен с трайно намалена работоспособност, в рамките на определения норматив в чл. 315 от Кодекса на труда се налага глоба или имуществена санкция в размер до 1000 лв. (за всеки отделен случай).

Чл. 81. (1) На физически и юридически лица, регистрирани по българското законодателство и извършващи посредническа дейност и услуги без разрешение, се налага глоба или имуществена санкция в размер до 5000 лв., а при повторно нарушение – до 10 000 лв.

(2) На физически и юридически лица, регистрирани по българското законодателство и извършващи посредническа дейност и услуги в нарушение на изискванията за осъществяване на дейността, се налага глоба или имуществена санкция в размер до 2500 лв., а при повторно нарушение – до 5000 лв.

Чл. 82. На работодател, наел по трудов договор чуждестранен гражданин без разрешение за работа, както и на чуждестранен гражданин, извършващ трудова дейност без разрешение за работа, се налага глоба или имуществена санкция в размер, определен по чл. 48 от Закона за чужденците в Република България (обн., ДВ, бр. 153 от 1998 г.; изм. и доп., бр. 70 от 1999 г. и бр. 42 от 2001 г.).

Чл. 83. На работодател, извършил масово уволнение без предварително уведомление, се налага глоба или имуществена санкция в размер 200 лв. за всеки уволнен.

Чл. 84. Работодатели и безработни, които не по предназначение използват предоставените им целеви средства на основание на глави шеста и седма, се наказват с глоба или имуществена санкция в двоен размер на неправомерния разход.

Чл. 85. (1) Нарушенията се установяват с актове, съставени от държавните контролни органи.

(2) Наказателните постановления се издават от ръководителя на съответния контролен орган или от упълномощени от него длъжностни лица съобразно ведомствената принадлежност на съставителите на актове.

(3) Установяването на нарушенията, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

(4) Събраните суми от наложени глоби и имуществени санкции се административат от Министерството на труда и социалната политика.

Чл. 86. При установяване на закононарушения, които съдържат данни за извършено престъпление, контролните органи уведомяват незабавно органите на прокуратурата.

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 1. По смисъла на този закон:

1. "Безработен" е всеки, който не работи, който активно търси работа и който има готовност да започне работа в двуседмичен срок от уведомяването му от поделението на Агенцията по заетостта.

2. "Продължително безработни" са безработни лица с редовно поддържана регистрация в поделението на Агенцията по заетостта повече от 12 месеца.

3. "Лице, което активно търси работа" е всяко лице, което не е отказвало срещи с работодатели, организирани от поделението на Агенцията по заетостта, и самостоятелно е посещавало работодатели за постъпване на работа.

4. "Подходяща работа" е тази, която съответства на образованието и квалификацията на лицето и се намира в същото населено място или до 30 км извън него, при условие че има подходящ обществен транспорт, както и на здравословното състояние, пола и възрастта, в случай че те представляват определящ фактор за извършването на работата от лицето.

5. "Работни места в общополезни дейности" са работните места, които се разкриват в присъщите на общината дейности, като: комунално-битово обслужване; благоустройство на населеното място и производствени зони; поддържане и опазване на общинската собственост; опазване на околната среда, поддържане и опазване на исторически паметници и обекти и други подобни.

6. "Лицата извън системата на народната просвета и висшето образование" са всички лица в трудоспособна възраст, които не учат в системата на народната просвета (професионални училища и професионални гимназии) и във висше училище.

7. "Обучение за начална професионална квалификация" е това обучение, при което се придобива начална квалификация по професия.

8. "Непрекъснато професионално обучение" е обучение за усъвършенстване (актуализиране, повишаване или разширяване) на придобитата професионална квалификация след началното професионално обучение, както и за преквалификация.

9. "Масови уволнения" са уволнения, извършени от работодателя поради една или повече причини, които не са свързани с личността на съответните работници, когато броят на уволненията е за период 30 дни:

а) най-малко 10 в предприятия, където обикновено работят повече от 20 и по-малко от 100 работници;

б) най-малко 10 на сто от броя на работниците в предприятия, където обикновено работят най-малко 100, но не повече от 300 работници;

в) най-малко 30 в предприятия, където обикновено работят най-малко 300 или повече работници.

10. Нарушението е "повторно", когато е извършено в едногодишен срок от влизането в сила на наказателно постановление, с което нарушителят е наказан за нарушение от същия вид.

11. "Външни консултантски услуги" са консултантска помощ по мениджмънт и/или за извършване на проучвания, която се предоставя от физически или юридически лица, регистрирани по българското законодателство, срещу заплащане или безплатно.

12. "Социални партньори" са представители на представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище и други юридически лица с нестопанска цел, които участват в социалното сътрудничество във връзка и по повод изпълнението на закона.

13. "Премия за работодатели" са сумите, предоставени на работодатели, които сключват договори за програми и мерки за запазване и за насърчаване на заетостта по този закон.

14. "Местни работодатели" са работодателите, регистрирани по българското законодателство.

15. "Съпътстващи услуги" са административно-правни и финансово-експертни услуги, информационни услуги, консултантски и обучителни услуги, подпомагащи самостоятелната стопанска дейност.

16. "Рискови групи" са част от безработните лица, живеещи или застрашени от изпадане в състояние на социална изолация или бедност.

17. "Сираци" са ненавършили пълнолетие деца, на които единият или двамата родители са починали.

18. "Възрастен" е всяко лице във и над трудоспособна възраст.

19. "Пряка дискриминация" е дискриминацията, при която едни работници и служители се третират, са били третирани или биха били третирани в сравнима ситуация по-благоприятно от други във връзка с който и да е от критериите по чл. 2, ал. 1.

20. "Непряка дискриминация" е дискриминацията, при която се използват привидно допустими от закона разрешения при осъществяване на трудовите права и задължения, но се прилагат с оглед на критериите по чл. 2 по начин, който реално и фактически поставя едни работници и служители в по-неблагоприятно или привилегировано положение спрямо другите. Не представляват дискриминация различията или предпочитанията, които се основават на квалификационните изисквания за извършване на определена работа, както и специалната закрила на някои работници и служители (непълнолетни, бременни и майки на малки деца, инвалиди, трудоустроени и други подобни).

21. "Тормоз на работното място" е всяко нежелано поведение, свързано с който и да е от критериите по чл. 2, ал. 1, което цели или води до засягане достойнството на работници и служители и до създаване на среда на нетърпимост, безпокойство, унижение или враждебност.

22. "Самотни майки (осиновителки)" са:

а) майки, които при раждането на детето не се намират в законен брак; вдовици, когато раждането на детето е станало по-късно от десетия месец след смъртта на съпруга; разведени, когато раждането на детето е станало по-късно от десетия месец след влизането в сила на решението на съда, с което е допуснат разводът между съпрузите;

б) осиновителки, които при осиновяването на детето не се намират в законен брак;

в) не се считат за самотни майки (осиновителки) онези, които получават присъдени суми за издръжката на детето или живеят в едно домакинство с бащата на детето, както и когато се намират в законен брак с друго лице.

23. "Стажуване" е работа на конкретно работно място за придобиване или повишаване на квалификацията чрез развитие на уменията и увеличаване на опита.

24. "Чиракуване" е обучение на конкретно работно място с редуване на обучение в образователната система.

25. "Мотивационно обучение" е обучение за стимулиране и насочване на индивидите към обучение за придобиване на професионална квалификация и/или заетост чрез придобиване на знания и умения за ориентиране в пазара на труда, търсенето и избор на обучение или заетост.

26. "Ограмотяване" е процес на обучение за придобиване на знания и умения за четене, писане, аритметика, елементарни знания в областта на хуманитарните и точните науки.

27. "Уважителни причини" са: задържане от органите на властта; явяване в съд или друг държавен орган; участие във военноучебен сбор или преподготовка, заболяване и други, удостоверени с официален документ, за които ръководителят на поделението на Агенцията по заетостта е уведомен своевременно.

28. "Уважителни причини за отказ за приемане на работа на насочен от поделението на Агенцията по заетостта безработен с трайно намалена трудоспособност" са налице, когато насочването е над определения по чл. 315 от Кодекса на труда норматив.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. (1) Създадената с този закон Агенция по заетостта към министъра на труда и социалната политика поема активите и пасивите на Националната служба по заетостта.

(2) Трудовите правоотношения с работниците и служителите от Националната служба по заетостта се уреждат при условията и по реда на чл. 123 от Кодекса на труда.

§ 3. Финансов контрол върху дейността на Агенцията по заетостта се осъществява от Сметната палата и от органите на Държавния вътрешен финансов контрол.

§ 4. Националният статистически институт извършва наблюдения на домакинствата за заетостта и безработицата на работната сила по методика, утвърдена съвместно с министъра на труда и социалната политика.

§ 5. Този закон отменя чл. 1 - 24, чл. 48 - 115, Допълнителните разпоредби и Преходните и заключителните разпоредби на Закона за закрила при безработица и насърчаване на заетостта (обн., ДВ, бр. 120 от 1997 г.; изм. и доп., бр. 123 от 1997 г., бр. 155 от 1998 г., бр. 26, 50, 65, 67, 68, 84 и 110 от 1999 г., бр. 1 от 2000 г. и бр. 25 от 2001 г.).

§ 6. (1) Издадените удостоверения за извършване на посредническа дейност по информирание и наемане на работа на основание на Наредбата за условията и реда за извършване на посредническа дейност по информирание и наемане на работа, приета с Постановление № 103 на Министерския съвет от 1998 г. (обн., ДВ, бр. 55 от 1998 г.; изм., бр. 5 от 1999 г.), запазват срока на действието си.

(2) След изтичането на срока на валидност на удостоверенията по ал. 1 физическите и юридическите лица подават заявление по реда на този закон.

(3) Физическите и юридическите лица, получили разрешение за извършване на посредническа дейност по информирание и наемане на работа на основание на Наредбата за условията и реда за извършване на посредническа дейност по информирание и наемане на работа, приета с Постановление № 103 на Министерския съвет от 1998 г., са длъжни да приведат дейността си в съответствие с този закон в срок до 3 месеца от влизането му в сила.

§ 7. В Закона за чужденците в Република България (обн., ДВ, бр. 153 от 1998 г.; изм. и доп., бр. 70 от 1999 г. и бр. 42 от 2001 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 24, ал. 1:

а) точка 1 се изменя така:

“1. желае да извършва работа по трудово правоотношение след разрешение от органите на Министерството на труда и социалната политика;”

б) точка 15 се изменя така:

“15. желае да извършва дейност на свободна практика след разрешение от органите на Министерството на труда и социалната политика в съответствие с чл. 24а;”

в) създава се т. 16:

“16. желае да извършва дейност с нестопанска цел след разрешение от Министерството на правосъдието при условия и по ред, определени с наредба на министъра на правосъдието, съгласувано с министъра на вътрешните работи.”

2. Член 24а се изменя така:

“Чл. 24а. (1) Чужденец, който желае да пребивава продължително на територията на Република България с цел извършване на дейност на свободна практика, може да получи виза или разрешение за продължително пребиваване, ако отговаря на

законоустановените изисквания за влизане и пребиваване в страната и представи пред дипломатическите и консулските представителства, съответно пред службите за административен контрол на чужденците, следните документи:

1. молба по образец;
2. разрешение за извършване на дейност на свободна практика.

(2) Разрешенията за извършване на дейност на свободна практика се издават от органите на Министерството на труда и социалната политика.

(3) Условието и редът за издаване, отказ и отнемане на разрешения за извършване на дейност на свободна практика от чужденци се определят с наредба, издадена от министъра на труда и социалната политика съгласувано с министъра на вътрешните работи и министъра на финансите.

(4) Не се издава виза за продължително пребиваване с цел извършване на дейност на свободна практика на чужденец в случаите по чл. 24, ал. 1, т. 1-13 и 16.

(5) Чужденците, които отговарят на законоустановените изисквания за извършване на съответната дейност на свободна практика, се освобождават от издаването на разрешение, когато това е предвидено в международен договор, по който Република България е страна.”

3. В чл. 48а, ал. 1 след думите “не изпълни задълженията си по” се добавя “чл. 24а или по”.

4. В чл. 53, ал. 1 след думите “а в случаите по” се добавя “чл. 24а и по”.

5. В § 1 т. 9 от Допълнителните разпоредби се изменя така:

“9. “Дейност на свободна практика” е всяка стопанска дейност, с изключение на дейностите по чл. 24, ал. 1, т. 2 и 11, осъществявана в лично качество без ангажимент към работодател.”

§ 8. Министерският съвет приема правилник за прилагане на закона в 6-месечен срок от влизането му в сила.

§ 9. Законът влиза в сила от 1 януари 2002 г.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ:**

(Огнян Герджиков)

М О Т И В И

към проекта на Закон за насърчаване на заетостта

Динамичните процеси на националния пазар на труда, произтичащи от ускорения ход на структурната реформа и социалните последици от нея, налагат усъвършенстване на нормативната уредба, регулираща въпросите по насърчаването на заетостта. Това може да стане единствено чрез приемане на нов Закон за насърчаване на заетостта, който да замени досега действащия Закон за закрила при безработица и насърчаване на заетостта.

Приемането на нов закон се налага и от необходимостта от сближаване на българското законодателство с това на Европейския съюз, което е и задължение на нашата страна по силата на Европейското споразумение за асоцииране.

С цел пълно хармонизиране с правото и достиженията на Европейския съюз с проекта на новия Закон за насърчаване на заетостта се предвижда:

- III Децентрализация и регионализация на политиката по заетостта, развитие на институциите на пазара на труда;
- III Изключване на дискриминация по пол, възраст и етнически признак за осигуряване на пълно синхронизиране с насоките и решенията на Европейския съюз;
- III Развитие на мерките за насърчаване на заетостта и интеграцията на рисковите групи на пазара на труда;
- III Осигуряване по-голяма гъвкавост на мерките, отвързването им от минималната работна заплата и финансовото им обезпечаване със средства от държавния бюджет.

Законопроектът има за цел да актуализира съществуващата традиция, като я адаптира към предизвикателствата на промените в обществено-политическите реалности.

В този смисъл са отчетени и насоките на Европейската комисия в областта на заетостта, за да бъде нормативната уредба подходяща основа за формиране на съвременна европейска политика за управление на процесите на националния трудов пазар.

Ежегодно правителството ще утвърждава Национален план за действия по заетостта, който ще бъде финансово осигурен. Планът ще се разработва съвместно с участието на министерства, ведомства, синдикатите, организациите на работодателите и други неправителствени организации. На основата на планираните действия ще се определят квоти по програми и проекти, осигурени с финансови средства. Ще се въвежда конкурсният принцип при финансиране на мерките и програмите. Важно място ще се отделя на предварителните заявки, т. е. на планирането на действията още при разработването на проектобюджета.

За изпълнение на държавната политика по насърчаване на заетостта към министъра на труда и социалната политика се създава Агенция по заетостта със статут на изпълнителна агенция.

Регламентират се и отговорностите на институциите на регионално ниво за реализация на политиката на пазара на труда. Държавната политика по заетостта и професионалната квалификация по региони се провежда от областните администрации и органите на местното самоуправление съвместно с териториалните структури на Агенцията по заетостта, социалните партньори и неправителствени организации, които работят по проблемите на заетостта и професионалната квалификация на възрастни.

Въвеждат се разпоредби за създаване на комисии по заетостта към областните съвети за регионално развитие. В съответствие със своите компетенции комисиите организират процеса за разработване на регионални стратегии за заетост, с които се конкретизират целите, приоритетите и инструментите за провеждане на държавната политика по заетостта.

Специално внимание е отделено на социалния диалог съгласно препоръките на Европейския съюз. Разширяването на участието в социалния диалог ще допринесе за по-голяма прозрачност и демократичност при обсъждане на решенията, които правителството приема. За осъществяване на контрол при провеждането на активната политика към поделенията на Агенцията по заетостта се създават съвети за сътрудничество на трипартитен принцип.

Създава се възможност за оптимизиране управлението на активната политика чрез създаване на действащи междуинституционални връзки в хоризонтален и във вертикален разрез между партньорите на пазара на труда.

Програмите и мерките, заложи в проекта, са насочени към: насърчаване на предприемачеството и улеснение на старта на самостоятелна стопанска дейност; насърчаване гъвкавостта на пазара на труда; непрекъснато професионално обучение на заети и безработни; насърчаване развитието на трудовия пазар, отворен за всички.

Чрез реализацията им ще се създадат условия за: увеличаване на заетостта; развитие на капацитета на работната сила и увеличаване на адаптивността ѝ; социална интеграция на рискови групи на пазара на труда; улесняване на старта и развитието на бизнеса чрез намаляване на разходите за заетост.

В проекта са предвидени разпоредби, с които се засилва контролът при субсидираната заетост в съответствие с препоръките на международните институции.

Приоритет на правителствената програма за периода 2001-2005 г. е увеличаване на заетостта чрез прилагането на активни мерки на пазара на труда и конкретно чрез развитието на професионалното обучение за трудоспособните лица. За повишаване на ефективността от професионалното обучение се предвиждат мерки за подобряване и подържане качеството на човешките ресурси, адекватни на новите изисквания на пазарната икономика, увеличаване гъвкавостта на пазара на труда и на заетостта, намаляване и превенцията на безработицата и социалната изолация.

Създадена е конкретна нормативна уредба за подпомагане на професионалното обучение на младежи във връзка с улесняване на прехода от училище към работа, насърчаване на работодателите за осигуряване професионално обучение на наетия персонал, насърчаване на работодателите за осигуряване на условия за професионално обучение на безработни младежи чрез стажуване. Изходна позиция е европейската стратегия по заетостта и концепцията на Европейската комисия за ученето през целия живот като средство за повишаване на пригодността за заетост, повишаване на жизненото равнище и постигане на социална кохезия.

Улеснява се достъпът до професионално обучение, организирано от Агенцията по заетостта, при едновременно въвеждане на условия за гарантиране на конкретните мерки.

Регламентирани са условията за подобряване управлението на професионалното обучение. Създава се Национален консултативен съвет по професионална квалификация на работната сила за подпомагане вземането на решения във връзка с професионалното обучение на възрастни.

Създават се нормативни условия за улесняване на дейностите по професионално обучение чрез предоставяне на необходима информация за потребностите от професионално обучение от страна на работодателите.

Предвижда се професионалното обучение, организирано от Агенцията по заетостта, да се извършва в съответствие с потребностите на пазара на труда и изискванията на работодателите.

Предложените текстове в областта на посредническата дейност, осъществявана от физически и юридически лица, отразяват обективните изменения в ситуацията на националния пазар на труда и препоръките на Европейския съюз за осъществяване на контрол върху процесите на трудова миграция и достъпа за работа на граждани на територията на чужди държави.

Въз основа на натрупан практически опит при осъществяване на специализиран контрол върху дейността на посредниците се предлагат мерки за строг контрол и санкции срещу физическите и юридическите лица, извършващи посредническа дейност в нарушение на законодателството и пренебрегване правата на българските граждани.

В § 7 от Преходните и заключителните разпоредби на законопроекта е предвидено изменение на Закона за чужденците в Република България (ЗЧРБ). Тази законодателна промяна е обусловена от заложените в ЗЧРБ правомощия на Министерството на труда и социалната политика в областта на заетостта, а именно да издава разрешения за работа по трудово правоотношение и дейност на свободна практика на чужденци. Съгласно чл. 24а, ал. 3 от ЗЧРБ министърът на труда и социалната политика съгласувано с министъра на вътрешните работи и министъра на финансите издава наредба за условията и реда за извършване на дейност на свободна практика. Предлаганите изменения на ЗЧРБ са във връзка с изискванията на Европейската комисия за приемане на достиженията на правото на Европейския съюз в областта на свободното движение на хора, в това число работници, и предоставянето на услуги от граждани на държави - членки на Европейския съюз.

Със законопроекта се създават предпоставки за висока степен на защита на националния пазар на труда, регулиране процесите на трудова миграция и усъвършенстване на подзаконовата нормативна уредба в тази област.

Очакваните резултати от прилагането на Закона за насърчаване на заетостта са намаляване на бюрокрацията, засилване на контрола при ясни правила за условията и реда при изпълнението на програмите и мерките. Нов момент е процесът на планиране и финансово обвързване на мерките и програмите на активната политика на пазара на труда в условията на прозрачност и конкурсен принцип.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(Симеон Сакскобургготски)